

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/150/126/95

SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE WOBEC NATO - MAJ '95

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '95

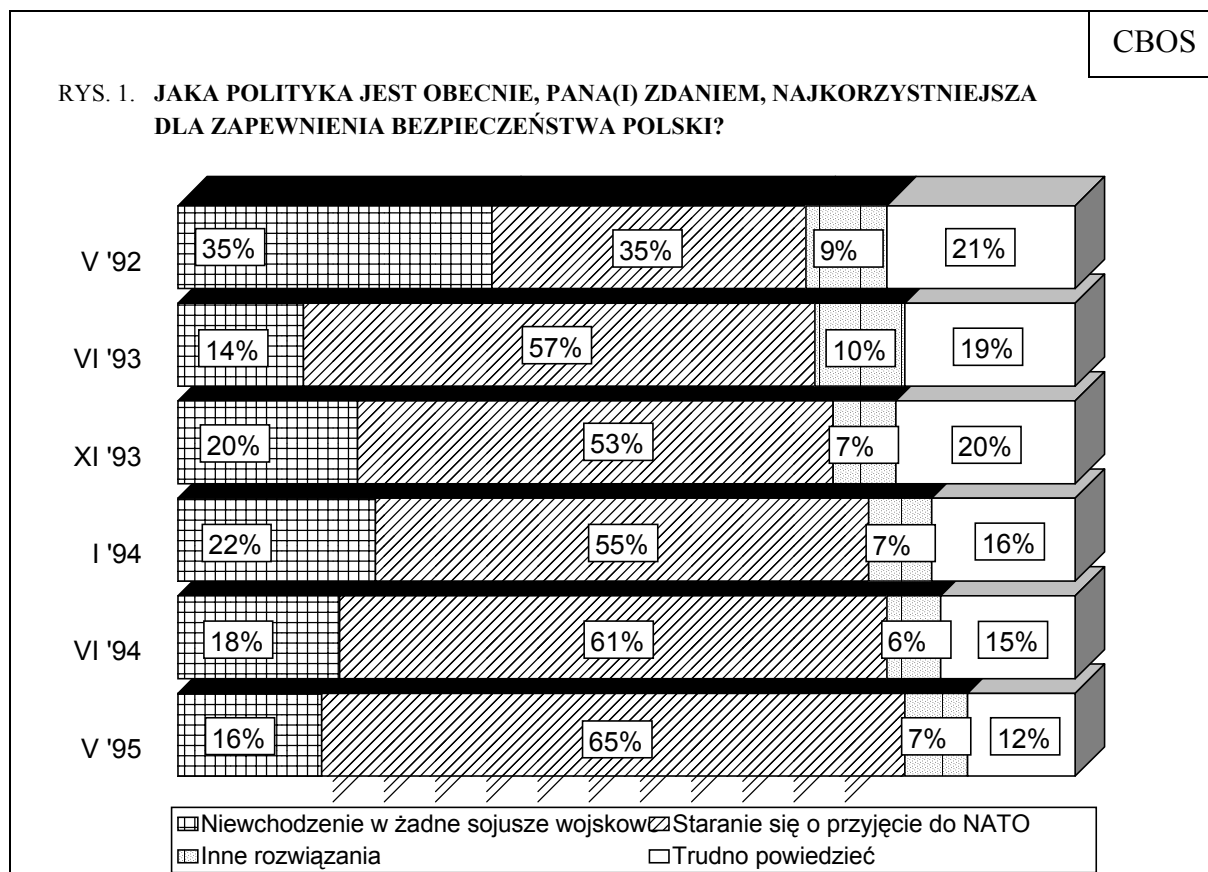
PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Kontrowersje wokół rozszerzenia NATO na wschód, a przede wszystkim wejścia Polski do euroatlantyckich struktur obronnych są od dłuższego czasu niemal stale obecnym tematem w polityce międzynarodowej. Dla Polski jest to kwestia zapewnienia optymalnego bezpieczeństwa w sytuacji wynikającej z przemian w naszym regionie - po rozpadzie najpierw bloku sowieckiego, a następnie samego Związku Radzieckiego.

Opinie o najlepszym sposobie zapewnienia bezpieczeństwa kraju

Zdecydowana większość badanych uważa, że staranie się o przyjęcie do NATO jest najkorzystniejsze dla zapewnienia bezpieczeństwa Polski. Zwolennicy niewiązania się żadnymi sojuszami wojskowymi stanowią obecnie mniej niż jedną piątą badanych. Za innymi rozwiązaniami problemu bezpieczeństwa kraju opowiadają się tylko nieliczni. W ciągu ostatnich trzech lat odsetek zwolenników opcji pronatowskiej wzrósł niemal dwukrotnie - od jednej trzeciej w maju '92 do dwóch trzecich w maju '95¹.

¹ Sondaż "Świat wokół nas" (8) zrealizowano w dniach 26-29 maja '95 na 1198-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

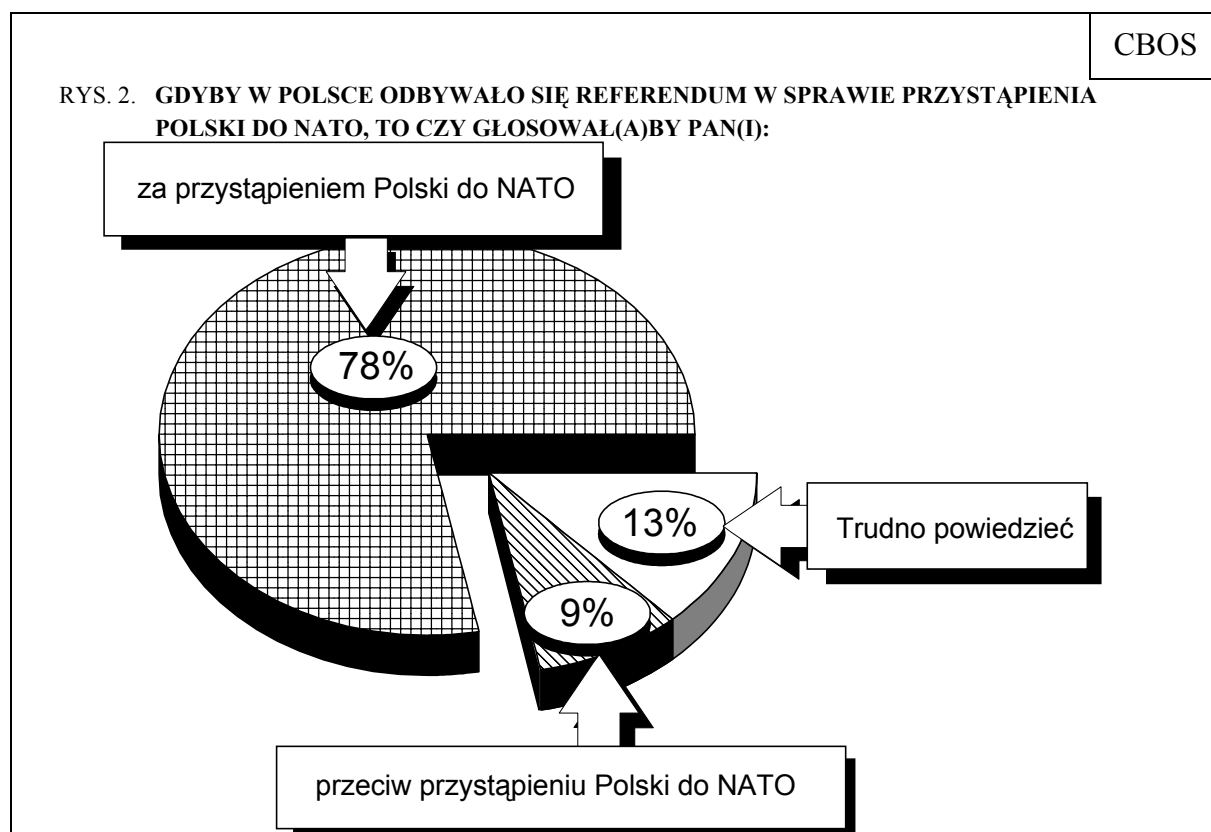

Zasadniczy przełom w stosunku społeczeństwa do sprawy przystąpienia Polski do NATO nastąpił między połową roku 1992 a połową 1993, gdy liczba zwolenników starania się o członkostwo w NATO przekroczyła połowę badanych. Następnie utrzymywała się przez pewien czas na mniej więcej stałym poziomie, by po przystąpieniu Polski do programu "Partnerstwo dla pokoju" znów zacząć powoli, lecz systematycznie rosnąć. W maju '95 osiągnęła najwyższy wskaźnik z dotychczas odnotowanych.

Wraz ze wzrostem odsetka zwolenników opcji pronatowskiej maleje odsetek uważających, że najkorzystniejszym rozwiązaniem byłoby niewchodzenie w żadne sojusze wojskowe. Natomiast na mniej więcej stałym, niewielkim poziomie pozostaje odsetek tych, którzy uważają inne rozwiązania za optymalne. Są to głównie zwolennicy oparcia bezpieczeństwa kraju na sojuszu obronnym w ramach Grupy Wyszehradzkiej (3% ogółu badanych) lub preferujący sojusz o inaczej definiowanym zasięgu regionalnym - "z krajami Europy Wschodniej", "byłego Układu Warszawskiego" lub po prostu "z sąsiadami" (dalsze 2%).

Warto odnotować, że mamy tu do czynienia z procesem odmiennym niż w przypadku poparcia dla integracji z Unią Europejską, kiedy bardzo wysokie początkowo poparcie ulegało następnie pewnym wahaniom, a w ciągu ostatniego roku zaznaczył się niewielki wzrost odsetka badanych deklarujących sprzeciw².

Przedstawione wyżej dane dotyczą poglądu na **najkorzystniejsze** rozwiązanie z punktu widzenia bezpieczeństwa kraju. Niezależnie od tego pytaliśmy też respondentów o gotowość wyrażenia swojego poglądu bezpośrednio w referendum. Okazało się, że odsetek osób gotowych **zaakceptować** przystąpienie Polski do NATO jest znacząco wyższy niż odsetek uważających taki krok za rozwiązanie optymalne.

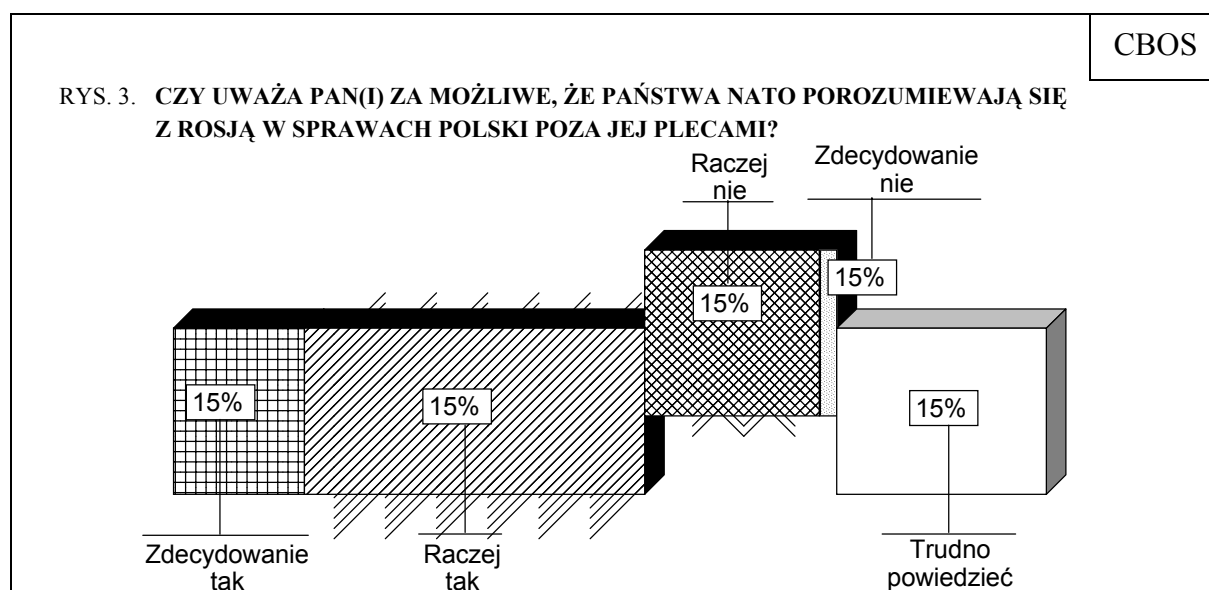
² Por. komunikat CBOS "Integracja Polski z Uni¹ Europejsk¹ - opinie spo³eczne w czerwcu '95".

Uwarunkowania poglądów na sposoby zapewnienia bezpieczeństwa kraju

Zmienne socjodemograficzne nie różnicują na ogół stosunku Polaków do NATO. Pewien wpływ wywiera jedynie wykształcenie. Wśród badanych uważających staranie się Polski o przyjęcie do NATO za rozwiązanie optymalne stosunkowo mniej liczne są grupy badanych z wykształceniem podstawowym oraz z wyższym. Wśród tych pierwszych rekompensowane to jest wyższym odsetkiem nie mających zdania, wśród drugich - więcej osób wskazuje na niewiązanie się z żadnym sojuszem wojskowym lub oparcie bezpieczeństwa kraju na sojuszu obronnym o wąskim zasięgu regionalnym.

Pogląd na optymalną politykę zapewnienia bezpieczeństwa kraju różnicuje też w pewnym stopniu orientacja polityczna ankietowanych. Stosunkowo najmniejszy odsetek (przekraczający jednak połowę badanych w tej grupie) zwolenników członkostwa w NATO jest wśród osób o poglądach lewicowych, największy natomiast - wśród sympatyków prawicy (trzy czwarte wśród badanych deklarujących taką orientację).

Opcja pronatowska uzależniona jest też w pewnym stopniu od zaufania wobec partnera. Jako wskaźnik tego zaufania przyjęliśmy opinię o tym, czy - wobec sprzeciwu Rosji w sprawie członkostwa naszego kraju w Pakcie - możliwe jest, że państwa NATO porozumiewają się w tej sprawie z Rosją poza plecami Polski. Wśród badanych przeważa pogląd, że jest to możliwe.

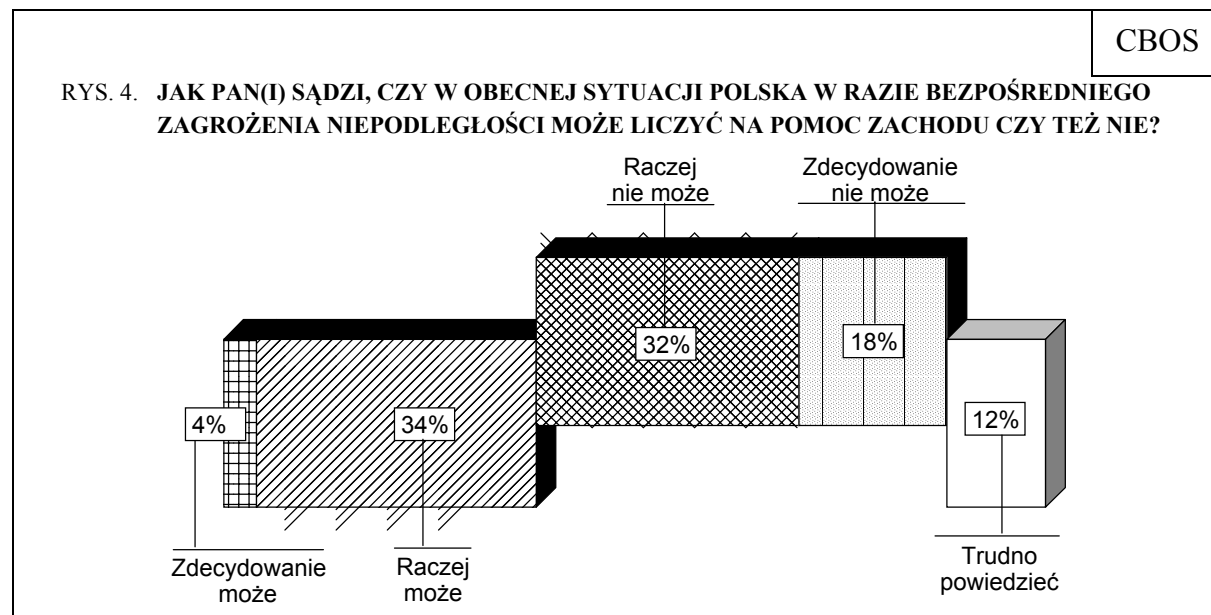

Ponad połowa badanych dopuszcza taką możliwość, a zatem nie ma pełnego zaufania do partnera. Ten brak zaufania osłabia przekonanie, że dążenie do przystąpienia do NATO jest najlepszym dla Polski rozwiązaniem, mimo to wśród dopuszczających możliwość porozumiewania się państw NATO z Rosją poza plecami Polski także zdecydowanie przeważa opcja pronatowska.

Tabela 1 w procentach

Czy państwa NATO porozumiewają się z Rosją w sprawach Polski poza jej plecami?	Najlepsze rozwiązanie dla Polski			
	przystąpienie do NATO	niewiązanie się sojuszami	inne	trudno powiedzieć
Tak	64	19	9	8
Nie	77	12	7	4
Trudno powiedzieć	55	14	3	28

Badanych pytaliśmy również, czy Polska w razie bezpośredniego zagrożenia swojej niepodległości może liczyć na pomoc Zachodu.

Przeważa pogląd, że w obecnej sytuacji Polska w razie zagrożenia niepodległości nie może liczyć na pomoc Zachodu. Opinie w tej sprawie różnicują także w pewnym stopniu poglądy na najkorzystniejsze rozwiązanie z punktu widzenia bezpieczeństwa kraju.

Tabela 2 w procentach

Czy w obecnej sytuacji Polska w razie bezpośredniego zagrożenia może liczyć na pomoc Zachodu czy też nie?	Najlepsze rozwiązanie dla Polski			
	przystąpienie do NATO	niewiązanie się sojuszami	inne	trudno powiedzieć
Tak	75	13	5	7
Nie	60	19	10	10
Trudno powiedzieć	51	17	1	31

Możliwy jest w tej kwestii następujący tok rozumowania: Polska nie będąc członkiem NATO nie może liczyć na pomoc Zachodu. Powinna zatem dążyć do członkostwa w tej organizacji, by mieć podstawy do oczekiwania takiej pomocy. Wówczas należałoby się spodziewać, że przekonanie, iż w obecnej sytuacji Polska nie może liczyć na tę pomoc, będzie wzmacniać opcję pronatowską. Jest jednak odwrotnie. Wynika stąd, że odpowiedzi na powyższe pytanie są - przynajmniej w pewnym stopniu - wskaźnikiem ogólnego zaufania do Zachodu.

Bliższa analiza wykazała³, że największy "czysty wpływ", tzn. niezależny od oddziaływania innych uwzględnionych w analizie zmiennych, na opinie o polityce optymalnie zapewniającej bezpieczeństwo kraju mają jednak poglądy polityczne mierzone na skali "lewica - prawica". Wyjaśniają one 16% zmienności tych opinii. Drugim z kolei czynnikiem różnicującym jest ogólne zaufanie do Zachodu mierzone przekonaniem, czy w obecnej sytuacji Polska może liczyć na jego pomoc czy nie. Stanowisko w tej sprawie powoduje przyrost wyjaśnianej zmienności o dalsze 6%. "Czysty wpływ" wykształcenia powoduje wzrost odsetka wyjaśnianej zmienności jedynie o dalsze 2%. W sposób istotny statystycznie, ale jeszcze słabiej na opinie o najlepszym zapewnieniu bezpieczeństwa kraju oddziałują poglądy na temat, czy Rosja będzie dążyć do odzyskania wpływów w Polsce⁴. Natomiast

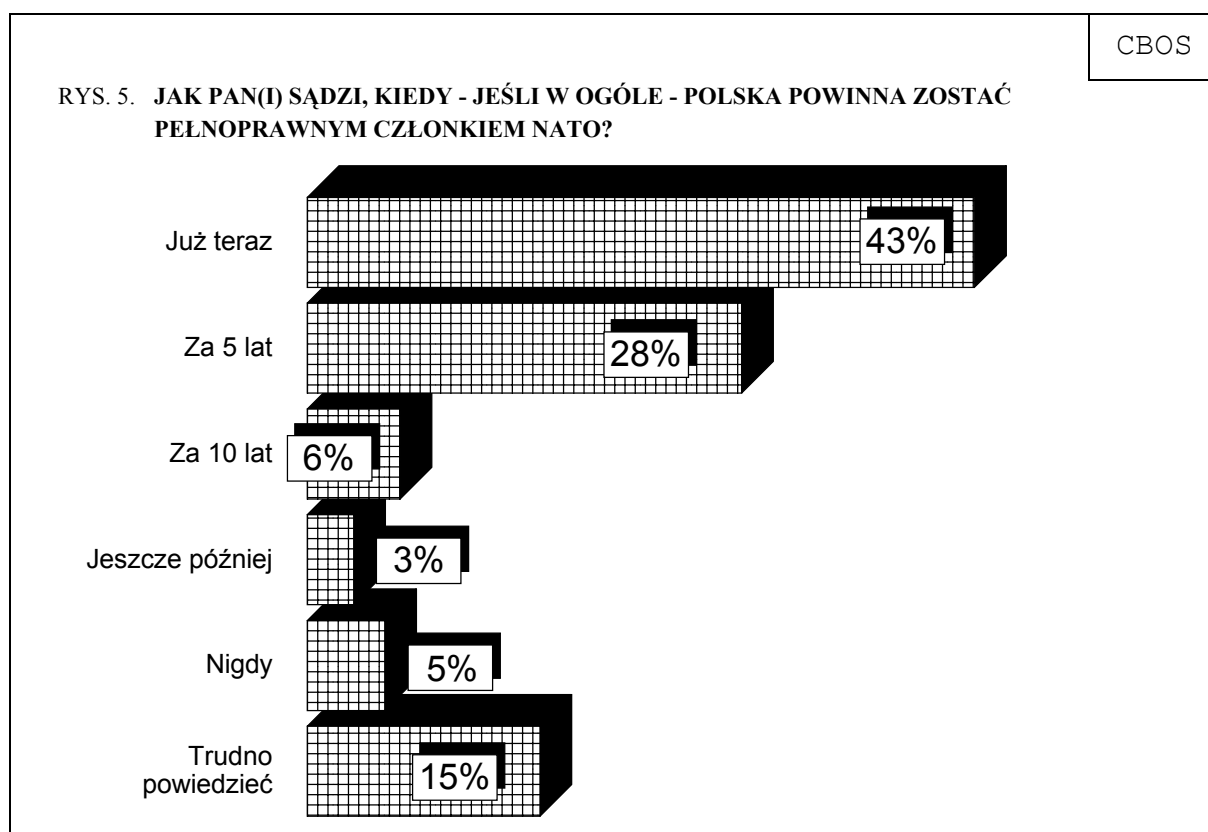
³ Zastosowano analizę regresji.

⁴ Por. komunikat CBOS "Przyszłość Rosji i stosunków polsko-rosyjskich", lipiec '95.

nieistotny statystycznie okazał się m.in. wpływ poczucia istnienia lub nieistnienia zagrożenia dla niepodległości Polski (mimo że poczucie tego zagrożenia ostatnio dość znacznie wzrosło⁵), pogląd na kierunek rozwoju sytuacji wewnętrznej w Rosji, a także to, co poprzednio określiliśmy jako "zaufanie do partnera" - opinie o tym, czy NATO porozumiewa się z Rosją w sprawach Polski poza jej plecami.

Kiedy do NATO?

Deklaratywnie możliwość przyjęcia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego na ogół nie jest kwestionowana przez polityków zainteresowanych stron. Kontrowersje dotyczą przede wszystkim terminu - czy ma to nastąpić możliwie szybko czy w nie określonej bliżej przyszłości. Interesowało nas, co Polacy myślą na ten temat.

⁵ Por. komunikat CBOS "Polacy o bezpieczeństwie kraju po zjednoczeniu Niemiec i rozpadzie ZSRR", lipiec '95.

Wśród badanych zdecydowanie dominuje przekonanie, że Polska powinna zostać członkiem NATO jak najszybciej, a w każdym razie przed końcem tego stulecia. Pogląd ten podziela zdecydowana większość uważających dążenie do członkostwa w NATO za rozwiązanie optymalne z punktu widzenia bezpieczeństwa kraju. Także ponad połowa zwolenników regionalnych sojuszy obronnych oraz największa grupa spośród tych, którzy są zdania, że Polska nie powinna wiązać się żadnym sojuszem wojskowym, sądzi, że jeśli Polska ma przystąpić do NATO, to będzie to sensowne tylko wtedy, gdy nastąpi jak najszybciej.

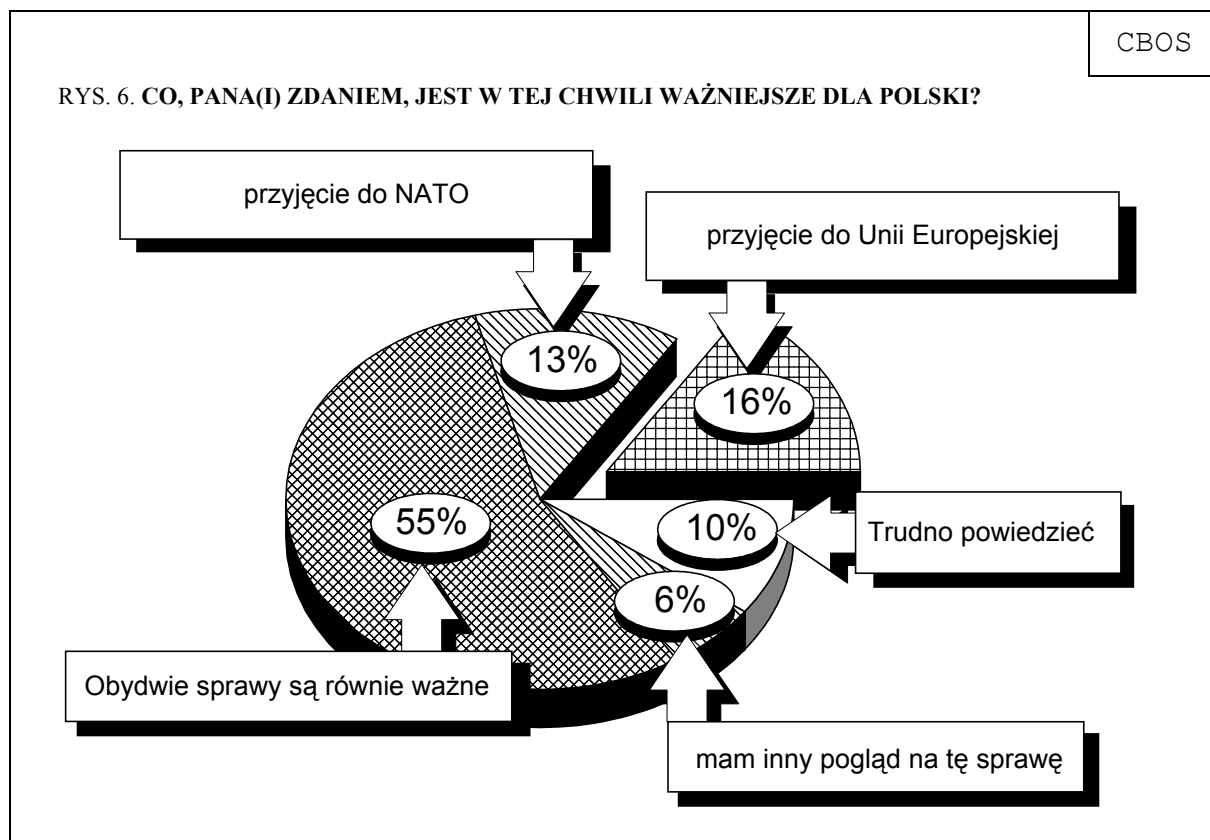
Tabela 3 w procentach

Najlepsze rozwiązanie dla Polski*:	Jak Pan(i) sądzi, kiedy Polska powinna zostać pełnoprawnym członkiem NATO?			
	nie później niż w ciągu 5 lat	za 10 lat	jeszcze później lub nigdy	trudno powiedzieć
- przystąpienie do NATO	88	5	1	6
- inne sojusze	58	15	16	11
- niewiązanie się sojuszami	41	24	18	17

* Pominięto nie mających zdania na ten temat.

Stosunek do integracji z NATO i Unią Europejską

Równoległe ze staraniami o przyjęcie do Paktu Północnoatlantyckiego Polska dąży, jak wiadomo, do mającej przede wszystkim znaczenie gospodarcze - integracji z Unią Europejską. Która z tych spraw, zdaniem badanych, jest obecnie ważniejsza dla naszego kraju?

Przekonanie, że ważniejsza dla Polski jest integracja z Unią Europejską nieco tylko przeważa nad poglądem, iż istotniejsze jest przyjęcie do NATO (różnica w granicach błędu statystycznego). Zdecydowanie dominuje przekonanie, że obydwie te sprawy są dla Polski równie ważne.

Równocześnie jednak nieco więcej badanych jest gotowych zaakceptować przystąpienie do NATO niż do Unii Europejskiej. Co więcej, poparcie dla integracji z NATO wzrasta, podczas gdy dla UE nieco słabnie.

Tabela 4

w procentach

Deklaracja w ewentualnym referendum:	Przystąpienie do:			
	NATO		UE	
	VI '94	V '95	VI '94	V '95
- za przystąpieniem	75	78	77	72
- przeciw przystąpieniu	10	9	6	9
Trudno powiedzieć	15	13	17	19

Bardzo wyraźnie różnią się także poglądy na tempo tych procesów.

Tabela 5

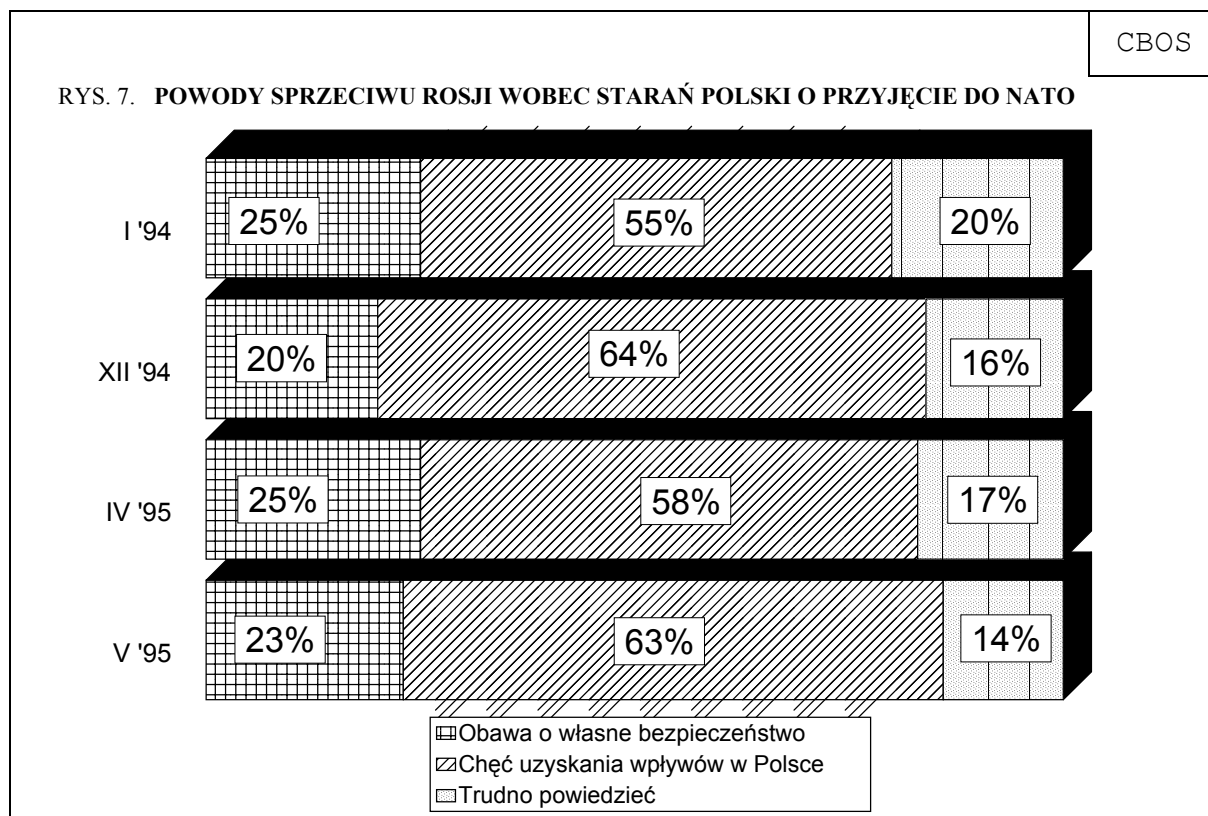
w procentach

Kiedy - jeśli w ogóle - Polska powinna zostać pełnoprawnym członkiem NATO/Unii Europejskiej?	Przystąpienie do:	
	NATO	Unii Europejskiej
Już teraz	43	27
Za 5 lat	28	36
Za 10 lat	6	11
Jeszcze później	3	5
Nigdy	5	4
Trudno powiedzieć	15	17

Integracja z UE - mimo że traktowana jako sprawa równie istotna, a w pewnym stopniu nawet ważniejsza - równocześnie wyraźnie postrzegana jest jako proces bardziej rozłożony w czasie niż przystąpienie do NATO. Jednak na początku przyszłego stulecia większość badanych chciałaby widzieć Polskę w obydwu tych strukturach.

Rosja a przystąpienie Polski do NATO

Rosja niejednokrotnie wyrażała negatywne stanowisko wobec starań Polski o przyjęcie do NATO. Jak polska opinia publiczna odczytuje powody tego sprzeciwu?

Poglądy na ten temat ulegają pewnym wahaniom, jednak od półtora roku - odkąd pytaliśmy o tę kwestię - zdecydowanie przeważa opinia, że powodem sprzeciwu Rosji wobec polskich starań o przystąpienie do NATO nie jest obawa o własne bezpieczeństwo, lecz chęć odzyskania wpływów w Polsce.

Czy Polska powinna brać pod uwagę stanowisko Rosji w tej sprawie?

Tabela 6 w procentach

Czy starając się o wejście do NATO Polska powinna brać pod uwagę stanowisko Rosji?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII '94	IV '95	V '95
Powinna	15	24	19
Nie powinna	69	63	64
Trudno powiedzieć	16	13	17

Blisko dwie trzecie badanych jest zdania, że Polska nie powinna brać pod uwagę stanowiska Rosji wobec rozszerzenia NATO na wschód. Jednak opinie w tej sprawie ulegają wahaniom - zapewne pod wpływem aktualnych deklaracji zainteresowanych stron.

★

★

★

Od 1993 roku w społeczeństwie polskim zdecydowanie przeważa opinia, że optymalnym rozwiązaniem z punktu widzenia zapewnienia bezpieczeństwa kraju jest członkostwo w NATO. W ciągu ostatniego półtora roku akceptacja tej opcji nieznacznie, ale systematycznie wzrasta. Poparciu dążenia Polski do członkostwa w NATO towarzyszy przekonanie - podzielane także przez większość tych, którzy uważają inne rozwiązania za lepsze - że jeśli Polska miałaby być członkiem NATO, to powinno się to stać jak najszybciej.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jaka polityka jest obecnie, Pana(i) zdaniem, najkorzystniejsza dla zapewnienia bezpieczeństwa Polski? 1 - Niewchodzenie w żadne sojusze wojskowe, pozostanie krajem neutralnym; 2 - Staranie się o przyjęcie do NATO (Paktu Północnoatlantyckiego); 3 - Dążenie do zawarcia sojuszu wojskowego z innymi krajami

	(%)				
	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	17	65	7	12	1195
Płeć					
Mężczyźni	16	67	9	8	565
Kobiety	17	63	5	15	630
Wiek					
do 24 lat	18	69	9	4	172
25-34	11	72	9	8	210
35-44	19	65	8	8	292
45-54	16	72	5	7	162
55-64	22	58	6	14	169
65 lat i więcej	14	51	5	30	190
Miejsce zamieszkania					
Wieś	15	61	7	17	447
Miasto do 20 tys.	19	64	5	12	145
od 21 do 100 tys.	17	66	7	10	201
101-500 tys.	16	67	8	8	239
501 tys. i więcej mieszk.	17	70	7	5	163
Region					
Północny	12	67	6	15	129
Zachodni	26	60	4	10	119
Środkowo-zachodni	18	65	5	12	179
Środkowy	13	67	11	9	232
Wschodni	17	60	7	16	149
Południowo-wschodni	19	64	7	11	175
Południowo-zachodni	15	67	8	10	212
Wykształcenie					
Podstawowe	18	54	5	24	399
Zasadnicze zawodowe	13	74	6	7	348
Średnie	17	70	9	5	351
Wyższe	27	57	12	5	97
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	15	60	22	3	75
Prac. umysł. niż. szczebla	17	66	8	10	106
Pracownicy fiz.- umysł.	5	80	9	5	41
Robotnicy wykwalifikowani	13	74	5	8	157
Robotnicy niewykwalifik.	22	71	2	5	53
Rolnicy	16	67	5	12	84
Prywatni przedsiębiorcy	23	65	7	4	53
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	18	56	5	21	389
Uczniowie i studenci	22	73	5	0	58
Bezrobotni	13	63	12	12	100
Gospodynie domowe i inni	15	71	5	8	78
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	15	68	12	5	125
Sektor państwowy	19	64	9	8	155
Sektor prywatny	16	74	5	5	194
Spółdzielczość	18	68	7	7	22
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	15	63	6	15	254
125 - 199	16	65	4	15	208
200 - 274	18	66	6	11	292
275 - 324	20	62	9	9	151
325 i powyżej	13	69	11	7	226
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	66	6	13	492
Średnie	18	63	8	11	519
Dobre	15	68	8	10	183
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	64	1	19	78
Raz w tygodniu	15	66	6	14	709
Kilka razy w roku	17	65	10	8	311
W ogóle nie uczestniczy	27	57	11	5	95
Poglądy polityczne					
Lewica	24	56	11	9	209
Centrum	18	68	7	7	413
Prawica	10	75	8	7	311
Trudno powiedzieć	17	54	3	26	261

Tabela 2. Gdyby w Polsce odbywało się referendum w sprawie przystąpienia Polski do NATO, to czy głosował(a)by Pan(i): 1 - za przystąpieniem Polski do NATO; 2 - przeciw przystąpieniu Polski do NATO

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	78	9	13	1198
Płeć				
Mężczyźni	81	10	9	567
Kobiety	75	8	17	631
Wiek				
do 24 lat	81	8	11	172
25-34	82	8	10	210
35-44	78	12	10	293
45-54	81	9	10	162
55-64	71	11	17	171
65 lat i więcej	74	4	22	190
Miejsce zamieszkania				
Wieś	76	10	15	448
Miasto do 20 tys.	78	9	13	146
od 21 do 100 tys.	82	9	9	201
101-500 tys.	80	8	12	240
501 tys. i więcej mieszk.	75	7	17	163
Region				
Północny	80	9	12	130
Zachodni	71	10	19	119
Środkowozachodni	77	9	14	179
Środkowy	79	7	14	232
Wschodni	73	13	15	151
Południowo-wschodni	79	9	12	175
Południowo-zachodni	82	7	11	212
Wykształcenie				
Podstawowe	73	7	20	399
Zasadnicze zawodowe	82	6	11	350
Średnie	81	12	8	351
Wyższe	70	15	14	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	75	15	10	76
Prac.umysł.niż.szczebła	80	13	7	106
Pracownicy fiz.- umysł.	88	3	8	41
Robotnicy wykwalifikowani	81	8	11	157
Robotnicy niewykwalifik.	75	8	17	54
Rolnicy	73	15	12	84
Prywatni przedsiębiorcy	77	8	15	53
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	73	8	19	389
Uczniowie i studenci	83	5	11	58
Bezrobotni	80	8	12	100
Gospodynie domowe i inni	89	4	8	78
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	80	14	6	126
Sektor państwowy	76	12	13	156
Sektor prywatny	81	7	12	194
Spółdzielczość	85	7	8	22
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	79	9	12	254
125 - 199	75	11	14	210
200 - 274	76	11	13	292
275 - 324	78	9	14	151
325 i powyżej	81	7	12	227
Ocena własnych war. mater.				
Złe	78	9	14	492
Średnie	77	10	13	521
Dobre	81	6	13	185
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	72	4	24	78
Raz w tygodniu	78	8	14	712
Kilka razy w roku	80	10	9	311
W ogóle nie uczestniczy	69	15	16	95
Poglądy polityczne				
Lewica	67	20	12	209
Centrum	81	8	11	416
Prawica	87	5	8	311
Trudno powiedzieć	70	6	25	262